

Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Bakış Açıları ve Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Distance Education Perspectives and Satisfaction of Distance Education Students during the Covid-19 Pandemic Process

Hasan GERÇEK¹ C,D,F^{ID}, Ayça AYTAR² E,G^{ID}, Aydan AYTAR² A,B^{ID}

¹KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Fizyoterapi Programı, Konya, Türkiye

²Başkent Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Fizyoterapi Programı, Ankara, Türkiye

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan veya hibrit eğitim almış üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim bakış açılarını ve memnuniyetlerini değerlendirmek idi.

Yöntem: Çalışma uzaktan veya hibrit eğitim almış 692 gönüllü üniversite öğrencisi ile gerçekleştirildi. Çalışmaya katılan bireylerin verileri online olarak Google formlar üzerinden toplandı. Bireylerin demografik özellikleri, haftalık uzaktan eğitim gün sayıları, günlük uzaktan eğitim süreleri, ders dışı bilgisayar kullanım süreleri, eğitim seviyeleri, eğitim aldıkları kurum, internete ulaşım kolaylıkları, uzaktan eğitime ulaşma şekilleri ve uzaktan eğitimde pratik ders alıp almadıkları sorgulandı. Katılımcıların uzaktan eğitime bakış açıları ve memnuniyetleri araştırmacılar tarafından geliştirilen 16 sorudan oluşan 5'li likert ölçek ile değerlendirilir.

Bulgular: Katılımcıların "Uzaktan eğitimde derslerin tekrar izlenebilmesinin öğrenmeyi olumlu etkilediğini düşünüyorum" sorusuna verdikleri cevap en yüksek memnuniyet puanını alır iken (4.14 ± 1.01), "Uzaktan eğitim ile örgün eğitimin pratik/uygulama/laboratuvar içerikli dersler ile aynı imkânı vermiş olduğunu düşünüyorum" sorusuna verdikleri cevap en düşük memnuniyet puanı (1.91 ± 1.08) olarak kaydedildi.

Sonuç: Eğitim sisteminin bir parçası olan uzaktan eğitim teorik dersleri desteklemek için ideal bir yöntem olsa da pratik/uygulamalı dersler için yetersiz kalmaktadır. Özellikle mesleki gelişim için pratik/uygulamalı derslerin önemi göz önüne alındığında bu dersler için hibrit eğitim modelinin uzaktan eğitim modeline göre daha avantajlı olacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Bakış Açısı, Memnuniyet, Pandemi, Uzaktan eğitim

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to evaluate the perspectives and satisfaction of students on the distance education during covid-19 pandemic.

Methods: The study was carried out with a total of 1030 volunteer who received distance education. The data of the individuals participating in this study were collected online through the google forms. The demographic characteristics of the individuals, the number of weekly distance education days, daily distance education periods, extracurricular computer usage times, education levels, the institution where they received education, the ease of access to the internet, the way they access distance education and whether they took practical courses in distance education were questioned. Participants' perspectives and satisfaction with distance education were evaluated with a 5-point likert and 2 open-ended questions consisting of 16 questions developed by the researchers.

Results: While the answer given by the participants to the question "I think that watching the lessons again in distance education positively affects learning" got the highest satisfaction score (4.14 ± 1.01), "I think that distance education and formal education give the same opportunity as practical/application/laboratory courses" was recorded as the lowest satisfaction score (1.91 ± 1.08).

Sorumlu Yazar: Hasan GERÇEK

KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Fizyoterapi Programı, Konya, Türkiye
hasangercek42@gmail.com

Geliş Tarihi: 29.12.2021 – Kabul Tarihi: 01.01.2023

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Conclusion: Although distance education, which is a part of the education system, is an ideal method to support theoretical courses, it is insufficient for practical / applied courses. Considering the importance of practical/applied courses especially for professional development, we think that the hybrid education model for these courses will be more advantageous than the distance education model.

Key words: Distance education, Satisfaction, Pandemic, Perspective.

1. GİRİŞ

Çin' in (2019) yeni tip Koronavirüs enfeksiyonunu, Dünya Sağlık Örgütü' ne (DSÖ) bildirmesi ile başlayan ve tüm dünyada etkisini artıran Covid-19 kısa sürede pandemi boyutuna ulaştı ve yaklaşık iki yıldır hayatımızın bir parçası oldu. Pandemi herkesi; özellikle de öğrencileri oldukça fazla etkiledi. UNESCO, Covid-19 pandemisinin tüm dünyada 1,5 milyar öğrenciyi etkilediğini düşünmektedir (1). Pandemi döneminde, eğitim ile ilgili sürecin daha etkili yürütülebilmesi için etkili öğrenme yöntemlerinin seçilmesi gerekmektedir (2). Bu kapsamda tüm dünyada uzaktan veya hibrit eğitim modellerinin kullanımı artmıştır. Ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk Covid-19 vakasının görülmesinin ardından alınan tedbirler kapsamında, 16 Mart 2020 tarihinde eğitime ara verilmiş, sonrasında ise eğitimin uzaktan veya hibrit eğitim modeli ile gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır. Eylül 2021 tarihinden itibaren ise yüz yüze ve hibrit eğitim modelleri kullanılmaya başlanmış olup zaman içerisinde yüz yüze eğitime geçiş hızlandırılmış ve pandemi öncesi sisteme geri dönmüştür.

Allen ve Seaman uzaktan eğitimi; öğrencilerin ve öğretmenlerin fiziken farklı mekanlarda olduğu, tek yönlü ve iki yönlü farklı teknolojik iletişim araçlarının kullanıldığı eğitim modeli olarak tanımlamışlardır (3). Hibrit eğitim ise uzaktan eğitim ile geleneksel yüz yüze eğitimin bir arada uygulanmasıdır (4).

Uzaktan eğitim bir model olarak 1800' ler den itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreç İngiltere' de 1920' lerde radyo yayını ile başlayıp 1969 yılından itibaren radyo ve Televizyon yayınları ile desteklenmiştir (5). Birleşik Devletlerde de Caleb Phillips tarafından haftalık mektuplar ile başlayan uzaktan eğitim 1920' lerde radyo yayını ile devam etmiştir (6).

Ülkemiz üniversitelerinde uzaktan eğitim deneyimi çok eskiye dayanmamakla birlikte 120 üniversitede uzaktan eğitim araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır (7). Yükseköğretim Kurulu (YÖK) yaklaşık 10 senedir üniversitelere müfredatlarının %30' luk kısmını uzaktan eğitim yöntemi ile verilmesine olanak sağlamaktadır (8).

Teknoloji ve internet kullanımındaki artışla birlikte online olarak gerçekleştirilen ve farklı isimlerle adlandırılan uzaktan eğitim yönteminin kullanımı üniversitelerde giderek artmaktadır (9). Teknolojideki gelişmeler sayesinde öğretmen ve öğrenciler eğitim öğretimlerine katkı sağlayabilecek çeşitli dijital materyaller kullanabilmektedir. Eğitim kurumlarının zamanı ve mekanı etkili kullanmalarını sağlamanın yanı sıra öğrencilere de sağlanan esnek zaman yönetimi hibrit öğrenme modelinin önemi zaman içerisinde arttırmaktadır (10–12). Tüm bu avantajları göz önüne alındığında pandemi sürecinde kullanımı artan uzaktan ve hibrit eğitim modellerinin pandemi süreci sonrasında da eğitim sistemimizde kullanımının devam edebileceği aşikardır. Günümüzde kullanılan bu modellerin özellikle pratik ve/veya uygulamalı dersler açısından da memnuniyetini değerlendiren sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın amacı pandemi süreci ile Ankara' da uzaktan veya hibrit eğitim modeli ile eğitim almış olan üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine bakış açılarını ve memnuniyetlerini değerlendirmek, gelişen teknoloji ile pandemi süreci sonrasında da kullanımının artması

beklenen bu eğitim yöntemlerinin öğrenciler tarafından belirlenen eksikliklerinin giderilmesi için bakış açısı oluşturmak idi.

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmanın örneklemini Ankara ilinde yaşayan, üniversite öğrencilerine etik kurul onayı alındıktan sonra Google Formlar aracılığı ile çalışmaya katılmayı kabul eden bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya Ankara’ da eğitim almakta uzaktan eğitim alan 692 üniversite öğrencisi ($21,02 \pm 2,22$) dahil edildi. Ölçümler Covid-19 pandemisi nedeni ile hem bulaş riskini ortadan kaldırmak hem de daha kısa sürede ve katılımcıların kendilerine en uygun zaman diliminde doldurulabilmesine imkân sağladığı için Google Formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak uygulandı. Gönüllülük esasına göre çalışmaya katılan bireylere öncesinde çalışma hakkında bilgi verildi. Bireylerin demografik özellikleri, haftalık uzaktan eğitim gün sayıları, günlük uzaktan eğitim süreleri, ders dışı bilgisayar kullanım süreleri, eğitim seviyeleri, eğitim aldıkları kurum, internete ulaşım kolaylıkları, uzaktan eğitime ulaşma şekilleri ve uzaktan eğitimde pratik ders alıp almadıkları sorgulandı. Katılımcıların uzaktan eğitime bakış açıları ve memnuniyetlerini değerlendirmek için 5’li likert tipi (1: Kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) 16 maddelik bir anket hazırlandı. Çalışma için KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Çalışmalar etik kurulundan onay alındı ve öncesinde katılımcılara bilgi verildi. Çalışmanın dahil edilme kriteri, Ankara’ da üniversite eğitimi alıyor olmak ve pandemi döneminde en az 1 dönem uzaktan veya hibrit eğitim almış olmak idi.

İstatistik

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanıldı. Çalışmada kategorik ve sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, sayı ve yüzdeler) verildi. İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0,05$ kabul edildi.

3. BULGULAR

Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1 de verildi. Katılımcıların 637 (%92.1)’ si internete kolay ulaştıklarını, 516 (% 74.6)’ sı uzaktan eğitime bilgisayar ile katıldıklarını, 525 (% 75.9)’ i uzaktan eğitim yöntemi ile pratik ders aldıklarını belirtti (Tablo 1).

Tablo 1. Demografik Bilgiler.

Özellikler	Kategoriler	(Ort ± SS)(n, %)
Yaş		21,2 ± 2,22
Uzaktan eğitim gün sayısı		4,64 ± 0,91
Günlük uzaktan eğitim süresi (Saat)		4,47 ± 1,69
Ders dışı bilgisayar kullanımı (Saat)		4,88 ± 2,69
Cinsiyet	Erkek	188 (%27,2)
	Kadın	504 (%72,8)
Eğitim Kurumu	Vakıf	487 (%70,4)
	Devlet	205 (%29,6)
İnternete Ulaşım Kolaylığı	Kolay	637 (%92,1)
	Zor	55 (%7,9)

Tablo 1. Demografik Bilgiler (devam).

	Bilgisayar	516 (%74,5)
Uzaktan Eğitime Ulaşma Şekli	Tablet	17 (%2,5)
	Akıllı Telefon	159 (%23)
Uzaktan eğitimle pratik ders alıyor musunuz	Evet	525(%75,9)
	Hayır	167 (%24,1)

n: Sayı; %: Yüzde; Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma

Katılımcıların toplam puanlarının ortalaması $20,65 \pm 5,72$ idi. Erkek katılımcıların toplam puanı $20,56 \pm 5,80$, kadınların ise $20,69 \pm 5,69$ idi ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu ($p=0,799$). Vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin toplam puanları $21,86 \pm 5,61$, devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin ise $17,79 \pm 4,91$ idi ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p<0,001$). İnternete ulaşımı kolay olanların ortalama puanı $20,76 \pm 5,65$ iken internete ulaşımı zor olanların toplam puanı $19,45 \pm 6,45$ idi ve sonuçları benzerdi ($p=0,105$).

Katılımcıların sorulara verdikleri cevapların dağılımı ve ortalama puanları Tablo 2’de verildi. Katılımcıların en yüksek memnuniyet puanı 4.14 ± 1.01 ile “Uzaktan eğitimde derslerin tekrar izlenebilmesinin öğrenmeyi olumlu etkilediğini düşünüyorum” sorusu olurken, en düşük memnuniyet puanı ise 1.91 ± 1.08 ile “Uzaktan eğitim ile örgün eğitimin pratik/uygulama/laboratuvar içerikli dersler ile aynı imkânı vermiş olduğunu düşünüyorum” sorusuna ait idi (Tablo 2).

Katılımcılar uzaktan eğitimin olumlu yönü olarak, derslerin tekrar izlenebilmesi, dersleri ev ortamında takip edebilmeleri ve okula ulaşım için kaybettikleri zamanı daha verimli kullandıklarını belirtirken, olumsuz yönü olarak pratik/uygulamalı derslerin verimsiz olması, bilgisayar başında daha fazla zaman geçirilmesi, odaklanma problemi ve daha fazla kas iskelet sistemi ağrısı yaşadıklarını belirtti.

Çalışma sonucunda Ankara ilinde uzaktan eğitim almış üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim modeli üzerine memnuniyetleri değerlendirildi. Katılımcılar, derslerin tekrar seyredilebilmesinden ve ev ortamında takip edilebilmesinden memnun olduklarını belirttiler. Katılımcılarımız uzaktan eğitimin örgün eğitimi destekleyebileceğini ve yöntemi etkili olarak kullanabildiklerini belirttiler. Bununla birlikte uzaktan eğitim yönteminin örgün eğitim müfredatında yer alan tüm derslerin yerine kullanılamayacağını ve pratik/uygulama içerikli derslerde örgün eğitim ile aynı olanakları sunmadığını belirttiler.

4. TARTIŞMA

Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan veya hibrit eğitim almış üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime bakış açıları ve memnuniyetlerini değerlendirdiğimiz bu çalışma sonucunda öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitimden memnun olduklarını gözlemledik. Çalışmaya katılan öğrenciler, uzaktan eğitimin tekrarının izlenmesi, ev ortamında ulaşımın rahatlığından memnun olduklarını belirtirken özellikle uygulamalı derslerin uzaktan eğitim yöntemi ile verilmesinden memnuniyetsizliklerini dile getirdiler.

Tablo 2. Katılımcıların Anket Sonuçları.

	Kesinlikle Katılmıyorum n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılıyorum n (%)	Kesinlikle Katılıyorum n (%)	Ortalama Puan Ort ± SS
Uzaktan eğitimin etkili bir öğrenme modeli olduğunu düşünüyorum	176 (%25,4)	157 (%22,7)	183 (%26,4)	109 (%15,8)	67 (%9,7)	2,62 ± 1,28
Uzaktan eğitim sayesinde vaktimi verimli kullanıp diğer ilgi alanlarımla da ilgilenabiliyorum	130 (%18,8)	140 (%20,2)	119 (%17,2)	189 (%27,3)	114 (%16,5)	3,02 ± 1,37
Uzaktan eğitime başladığımdan bu yana egzersiz/spor/aktivite alışkanlıklarımın olumlu yönde değiştiğini düşünüyorum	169 (%24,4)	179 (%25,9)	127 (%18,4)	124 (%17,9)	93 (%13,4)	2,70 ± 1,37
Uzaktan eğitime başladığımdan bu yana beslenme alışkanlıklarımın olumlu yönde değiştiğini düşünüyorum	140 (%20,2)	160 (%23,1)	106 (%15,3)	166 (%24,1)	120 (%17,3)	2,95 ± 1,41
Uzaktan eğitime başladığımdan bu yana kas iskelet sistemi ağrılarında artma olduğunu düşünüyorum	65 (%9,4)	103 (%14,9)	90 (%13,0)	222 (%32,1)	212 (%30,6)	3,60 ± 1,31
Uzaktan eğitimin örgün eğitimde yer alan tüm derslerde kullanılabileceğini düşünüyorum	272 (%39,3)	195 (%28,2)	107 (%15,5)	60 (%8,7)	58 (%8,4)	2,19 ± 1,27
Uzaktan eğitim sisteminin örgün eğitimi destekleyici bir unsur olduğunu düşünüyorum	104 (%15,0)	113 (%16,3)	165 (%23,8)	205 (%29,6)	105 (%15,2)	3,14 ± 1,29
Uzaktan eğitim sisteminin işitsel ve görsel yönden desteklenmesi sebebiyle öğrenmemi kolaylaştırdığını düşünüyorum	114 (%16,5)	151 (%21,8)	153 (%22,1)	182 (%26,3)	92 (%13,3)	2,98 ± 1,29
Uzaktan eğitimde derslerin tekrar izlenebilmesinin öğrenmeyi olumlu etkilediğini düşünüyorum	29 (%4,2)	21 (%3,0)	74 (%10,7)	267 (%38,6)	301(%43,5)	4,14 ± 1,01
Uzaktan eğitim ile örgün eğitimin pratik/uygulama/laboratuvar içerikli dersler ile aynı imkanı vermiş olduğunu düşünüyorum	317 (%45,8)	216 (%31,2)	89 (%12,9)	44 (%6,4)	26 (%3,8)	1,91 ± 1,08
Uzaktan eğitimde kullanılan sınav ve değerlendirme sistemlerinin objektif olduğunu düşünüyorum	137 (%19,8)	110 (%15,9)	170 (%24,6)	182 (%26,3)	93 (%13,4)	2,98 ± 1,32

Tablo 2. Katılımcıların Anket Sonuçları (devam).

Uzaktan eğitimde öğrenci ve eğitimci iletişiminin yeterli olduğunu düşünüyorum	132 (%19,1)	157 (%22,7)	135 (%19,5)	179 (%25,9)	89 (%12,9)	2,91 ± 1,33
Evden eğitim alabilmenin rahat olduğunu düşünüyorum	90 (%13,0)	105 (%15,2)	118 (%1,1)	213 (%30,8)	166 (%24,0)	3,38 ± 1,34
Sistem/internet erişimde yaşadığım problemlerin uzaktan eğitimden yeteri kadar fayda görmemi veya fayda sağlamamı engellediğini düşünüyorum	52 (%7,5)	133 (%19,2)	154 (%22,3)	223 (%32,2)	130 (%18,8)	3,36 ± 1,20
Uzaktan eğitimi etkili bir şekilde kullanabildiğimi düşünüyorum	76 (%11,0)	101 (%14,6)	180 (%26,0)	223 (%32,2)	112 (%16,2)	3,28 ± 1,22
Uzaktan eğitimden memnunum	156 (%22,5)	134 (%19,4)	164 (%23,7)	135 (%19,5)	103 (%14,9)	2,85 ± 1,37

n: Sayı; %: Yüzde; Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma

Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim sisteminin etkisi ile öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinde düşüş gözlemlenmiştir (13). Çıkan bu sonucun; pandemi döneminde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları ve kişilerin uzun süre aynı yaşam alanı içinde kalmak zorunda olmaları ile ilişkili olabileceğini düşünüyoruz. Nitekim; Öncem ve ark. sokağa çıkma kısıtlaması olan illerde bulunan üniversite öğrencilerinin kısıtlama bulunmayan illere göre fiziksel aktivite düzeylerinde anlamlı bir azalma olduğunu göstermişlerdir. Çalışmamıza katılan öğrencilerin tümünün Ankara ilinde olması ve bu kısıtlamalardan etkilenmesi de onların sonucunu destekler nitelikte idi (14).

Çalışmamıza katılan bireylerin, uzaktan eğitim sayesinde fiziksel aktivite ve spora ayırdıkları sürede yeterli bir artış olmamakla beraber kas iskelet sistemi ağrılarında artış olduğunu belirtmişlerdir. Kas iskelet sistemi rahatsızlıkları ile fiziksel aktivite düzeyi arasındaki negatif ilişki düşünüldüğünde bu durum aslında beklenen bir sonuç olmakla birlikte literatür ile uyumludur (15). Tüm bunlar göz önüne alındığında uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin fiziksel aktivite seviyelerini artırmaya yönelik düzenlemeler yapmak oldukça önemlidir.

Uzaktan eğitim sürecinde Polonya ve İtalya’ da yapılan çalışmalarda öğrencilerin beslenme alışkanlıklarında pozitif değişiklikler olduğu bildirirken (16,17). Ülkemizde pandemi döneminde üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada öğrencilerinin sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesi gerektiği ve fiziksel aktivite düzeylerinin artması gerektiği belirtilmiştir (18).

Çalışmamıza katılan öğrenciler beslenme alışkanlıklarında pozitif bir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Sonuçlarımız da görülen değişikliğin kültürel farklılıklardan kaynaklandığını düşünmekteyiz. Beslenme sadece bireysel değil sosyal ve çevresel birçok faktörlerden de etkilenir. Pandemi, ülke koşulları ve getirilen kısıtlamalar nedeni ile artan stres ve duygusal değişkenlik hali ülkemizde yaşayan öğrencilerin besin tercihlerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Bu bağlamda uzaktan eğitim alan öğrencileri sadece fiziksel aktivite konusunda değil doğru beslenme alışkanlıkları edinmeleri konusunda da bilgilendirmeli ve teşvik etmeliyiz.

Uzaktan eğitim yoluyla alınan teorik ve pratik/uygulama derslerindeki verimi ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Keskin ve Kaya yaptıkları çalışmada uzaktan eğitimin teorik bilgi seviyesine etkisinin genel kültür seviyesi ve uygulama becerilerine katkısından daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir (19). Bizim çalışmamızda uzaktan eğitimin örgün eğitimi destekleyici bir unsur olduğu bununla birlikte müfredatta yer alan tüm dersler için uygun olmadığı ve pratik/uygulamalı derslerde örgün eğitimin sunduğu olanakları sunamadığı gözlemlenmiştir.

Uzaktan eğitim için öğrenci öğrenme çıktılarının yüz yüze eğitimden önemli ölçüde farklı olmadığı bildirilmiştir (20). Yapılan bir meta-analiz uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim alan öğrencilerin performanslarının benzer olduğunu göstermiştir (21). Çalışmamıza katılan öğrencilerde dersleri tekrar izlemenin ve derslerin dijital materyaller ile desteklenmesinin performanslarını artırdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin performansına yönelik bu durumun, öğrencilerin ders esnasında öğrenemedikleri bölümleri tekrar izleyebilmeleri ve uzaktan eğitim ile öğretmenlerin ders esnasında daha farklı materyal kullanması ile öğrenmeyi pekiştirmelerinden kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Öğrencilerin performansı memnuniyetleri ile pozitif ilişkilidir (22). Öğrenci memnuniyeti yüz yüze eğitimde uzaktan eğitime kıyasla öğrenci memnuniyetinin daha yüksek

olduğu bildirilmiştir (23). Literatüre benzer şekilde, çalışmamıza katılan öğrenciler genel olarak uzaktan eğitimi etkili bir yöntem olarak görmezken uzaktan eğitimden memnuniyet oranları düşüktü.

Salgın döneminde öğrencilerin psikolojik sağlık durumları iyileştikçe, uzaktan eğitimden memnuniyetlerinin de anlamlı bir şekilde arttığını gösteren çalışmalar göz önüne alınırsa uzaktan eğitim değerlendirmesinin pandemi ve kısıtlamalar ile eş zamanlı olması bu dönemde kişilerin genel olarak memnuniyet düzeylerinin azalması ile paralel olması ile de ilişkilendirilebilir (24). Çünkü katılımcılarımız genel olarak uzaktan eğitimi verimli şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ders ister yüz yüze ister uzaktan eğitim şeklinde olsun kişisel etkileşim öğrenci memnuniyetinin en önemli belirleyicilerindedir (25). Bu yüzden uzaktan eğitim veren öğretmenler öğrenciler ile iletişim ve etkileşimi artırmak için farklı yöntemler geliştirmektedirler (26). Katılımcılarımız uzaktan eğitimde iletişim ile ilgili olarak memnun olduklarını belirttiler. Öğrenci memnuniyetini artırmanın en etkili yollarından birinin iletişim ve etkileşim olduğu göz önüne alındığında uzaktan eğitimde öğrencilerin memnuniyetini artırmak için iletişimi ve etkileşimi artırmaya yönelik stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir.

Eğitimin görsel ve işitsel yönden farklı yöntemler ile desteklenmesi öğrencilerin öğrenme becerilerini ve memnuniyetini artırmaktadır. Uzaktan eğitimde kullanılan farklı görsel ve işitsel yöntemler ile desteklenmesinin öğrencilerin uzaktan eğitim memnuniyetlerini artırdığı bildirilmiştir (27,28). Çalışmamızın sonuçları literatür ile benzerlik göstermektedir. Bunun için eğitimcilerin her ders öncesi ve ders aralarında uzaktan eğitim platformlarında kullanabileceği nitelikli uygulamaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Uygun etkinlik ve aktivitelerle öğrencilerin sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinmeleri desteklenmelidir. Böylece; öğrencilerin hem fiziksel aktivite düzeyleri artacak hem de kas iskelet sistemi ağrılarında azalma elde edilecektir. Öğrencilerde görülen bu olumlu gelişmelerde akademik başarılarının artmasına neden olacaktır.

Uzaktan eğitimde öğrencilerin en büyük problemlerinden birinin internet erişiminde yaşanan problemler olduğu bildirilmiştir (29,30). Çalışmamıza katılan öğrencilerde internet erişiminde yaşanan problemlerin uzaktan eğitimden aldıkları verimi düşürdüğünü belirttiler. Daha verimli bir uzaktan eğitim için internet erişiminde sorunların azaltılması için gerekli alt yapının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Çalışmamızın bazı limitasyonları mevcut idi. Örneklem sadece Ankara’ dan seçildiği için dar bir grup ile çalışılmıştır. Veriler online olarak toplandığı için internet erişiminde problemi olan bireylere ulaşılamamıştır. Bunun yanı sıra anket sorularının araştırmacılar tarafından hazırlanmış olması geçerlilik ve güvenilirliğinin yapılmaması da diğer bir limitasyon olarak görülebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak eğitim sistemimizin bir parçası olan uzaktan eğitim teorik dersleri desteklemek için ideal bir yöntem olsa da pratik/uygulamalı dersler için yetersiz kalmaktadır. Özellikle mesleki gelişim için pratik/uygulamalı derslerin önemi göz önüne alındığında bu dersler için hibrit eğitim modelinin uzaktan eğitim modeline göre daha avantajlı olacağını düşünmekteyiz.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için KTO Karatay Üniversitesi Tıp Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmaları Etik Kurulu (Karar Sayısı: 2021/015)'ndan, yazılı izin alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada yazarların çıkar çatışması durumları yoktur.

KAYNAKLAR

1. UNESCO. (2020). Teacher Task Force calls to support 63 million teachers touched by the COVID-19 crisis. 25.11.2021
2. Chick R. C., Clifton G. T., Peace K.M., Propper BW, Hale D.F., Alseidi A. A. et al. (2020). Using technology to maintain the education of residents during the COVID-19 pandemic. *J Surg Edu.*,77(4),729–32.
3. Allen I. E. & Seaman J. (2017). Distance education enrollment report 2017. 25.11.2021
4. Yaman B. (2021) Covid-19 pandemisi sürecinde Türkiye ve Çin’de uzaktan eğitim süreç ve uygulamalarının incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Derg.*, 17(Pandemi Özel Sayısı),3298–308.
5. Bates A. W. (Tony). (2015). *Teaching in a digital age*. Open Educational Resources Collection. St. Louis: University of Missouri.
6. Clark J. T. (2020). *Distance education*. In: Clinical Engineering Handbook. Elsevier, p. 410–5.
7. YÖK. (2020). YÖK Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Notu-1. 25.11.2021
8. Karadağ E., Yücel C. (2020). Distance education at universities during the novel coronavirus pandemic: An analysis of undergraduate students’ perceptions. *Yuksekokretim Derg.*, 10(2),181–92.
9. Ally M. (2011). *Foundations of educational theory for online learning*. Athabasca University.
10. Chen B.H. & Chiou H. H. (2014). Learning style, sense of community and learning effectiveness in hybrid learning environment. *Interact Learn Environ*, 22(4),485–96.
11. Olapiriyakul K., Scher J. M. (2006). A guide to establishing hybrid learning courses: Employing information technology to create a new learning experience, and a case study. *Internet High Educ.* 9(4),287–301.
12. Omur Akdemir A. (2008). Teaching in online courses: Experiences of instructional technology faculty members, *Turkish Online Journal of Distance Education*, (9), 97-108.
13. Dinler E., Badat T., Kocamaz D. & Yakut Y. (2020) Evaluation of the student’s self awareness, physical activity, sleep quality, depression and life satisfaction of university students during the COVID-19. *Int J Disabil Sport Heal Sci*,(2),128–39.
14. Öncen S., Aydın S. & Molla E. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde sokağa çıkma sınırlaması olan ve olmayan illerde yaşayan spor bilimleri öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerinin değerlendirilmesi. *J Turkish Stud*,Volume 15(6),739–49.
15. Aktürk S., Büyükavcı R.& Aktürk Ü. (2019). Relationship between musculoskeletal disorders and physical inactivity in adolescents. *J Public Heal*,27(1),49–56.
16. Kołota A. & Głabska D. (2021). COVID-19 pandemic and remote education contributes

- to improved nutritional behaviors and increased screen time in a polish population-based sample of primary school adolescents: Diet and activity of youth during COVID-19 (DAY-19) study. *Nutrients*, 13(5),1596.
17. Di Renzo L., Gualtieri P., Pivari F., Soldati L., Attinà A., Cinelli G., et al. (2020). Eating habits and lifestyle changes during COVID-19 lockdown: an Italian survey, *J Transl Med*, 18(1),229.
  18. Korkut Gençalp D. (2020). COVID- 19 salgını döneminde ilk ve acil yardım öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilmesi. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Derg*, 1(1),1–15.
  19. Keskin M., Özer Kaya D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Derg*, 5(2),59–67.
  20. Chingos M. M., Griffiths R. J., Mulhern C., Spies R. R. (2017). Interactive online learning on campus: Comparing students’ outcomes in hybrid and traditional courses in the University System of Maryland. *J Higher Educ*, 88(2),210–33.
  21. Means B., Toyama Y., Murphy R. & Baki M. (2013). The effectiveness of online and blended learning: A meta-analysis of the empirical literature. *Teach Coll Rec*, 115(3),1–47.
  22. Kuo Y. C. & Belland B. R. (2016). An exploratory study of adult learners’ perceptions of online learning: Minority students in continuing education. *Educ Technol Res Dev*, 64(4), 661–80.
  23. Furlonger B. & Gencic E. (2014). Comparing satisfaction, life-stress, coping and academic performance of counselling students in on-campus and distance education learning environments. *Aust J Guid Couns*, 24(1),76–89.
  24. Tüzün, F. & Yörük N. (2021). Pandemi döneminde uzaktan eğitimi etkileyen faktörler. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilim Fakültesi Derg*, 14(3), 822–45.
  25. Guest R., Rohde N., Selvanathan S. & Soesmanto T. (2018). Student satisfaction and online teaching. *Assess Eval High Educ*, 43(7), 1084–93.
  26. Young S. & Bruce M. A. (2020). Student and faculty satisfaction: Can distance course delivery measure up to face-to-face courses? *Educ Res Theory Pract*, 31(3), 36–48.
  27. Dziuban C., Graham C. R., Moskal P. D., Norberg A. & Sicilia N. (2018). Blended learning: the new normal and emerging technologies. *Int J Educ Technol High Educ*, 15(1), 1–16.
  28. Lage M. J., Platt G. J. & Treglia M. (2000). Inverting the classroom: A gateway to creating an inclusive learning environment. *J Econ Educ*, 31(1), 30.
  29. Korzycka M., Bójko M., Radiukiewicz K., Dzielska A., Nałęcz H., Kleszczewska D., et al. (2021). Demographic analysis of difficulties related to remote education in poland from the perspective of adolescents during the Covid-19 pandemic. *Ann Agric Environ Med*, 28(1), 149–57.
  30. Zalat M. M., Hamed M. S. & Bolbol S. A. (2021). The experiences, challenges, and acceptance of e-learning as a tool for teaching during the COVID-19 pandemic among university medical staff. *PLoS One*, 16(3), e0248758.